

Masterafhandling giver evidens for kugledyne

At benytte en kugledyne kan give bedre nattesøvn, humør og koncentration for børn med sanseintegrationsproblemer. Det viser en tværfaglig masterafhandling i rehabilitering, som er lavet af en ergoterapeut og en fysioterapeut. Dermed kan det for første gang dokumenteres videnskabeligt, at kugledynen har en effekt

Af Karen Kjærgaard, journalist

Foto Lars Bahl

Hjælpemiddelområdet er i høj grad præget af mangel på videnskabeligt dokumenteret effekt, såkaldt evidens, og mange ergoterapeuter og fysioterapeuter er henvist til at støtte sig til deres faglige dømmekraft, terapeutiske erfaringer samt hjælpemiddelproducenterne, når de skal vælge eller formidle hjælpemidler. Det gælder også kugledyne, som nu har været i handlen i over 10 år, uden at der findes videnskabelig dokumentation for kugledynens angiveligt positive effekt. Det undrede fysioterapeut Pernille Worm Pasquali og ergoterapeut Birgitte Søb Jensen sig over, og derfor besluttede de at gøre kugledynens effekt til genstand for deres masterafhandling.

FØLER SIG SOM PIONERER

– Der findes ingen forskning på området, kun en enkelt forskningsartikel i forhold til voksne dementes brug af kugledynen, som ikke kunne relateres til denne gruppe børn. Firmaet, der producerer kugledynen, har heller ikke dokumentation. Terapeuterne bruger derfor kun deres egne erfaringer, hvor det læn-

ge har været en fornemmelse, at kugledynen virker godt på nogle børn med sanseintegrationsproblemer, og her har vi forsøgt at komme et stykke videre. Ja, vi føler os faktisk som pionerer, siger Pernille Worm Pasquali, der til daglig er teamansvarlig fysioterapeut i pædiatri ved fysio- og ergoterapiafdelingen på Storstrømmens Sygehus Nykøbing Falster. Både hun og hendes makker på masterafhandlingen, ergoterapeut Birgitte Søb Jensen, har 30 års erfaring som terapeuter og mener, at manglen på evidens sætter terapeuternes faglighed under pres.

– Som terapeut befinder man sig i et dilemma, for hjælpemidler er et dyrt område, men samtidig skal man hele tiden spare. Ved rådgivning om valg af hjælpemidler kan vi jo ikke pege på evidensbaserede undersøgelser på hjælpemiddelområdet, eller der findes i hvert fald kun få, supplerer ergoterapeut Birgitte Søb Jensen, fagkonsulent på hjælpemiddelområdet i Ringkøbing-Skjern Kommune.

– Hvis ikke der er evidens for et hjælpemiddel, vægter det selvfølgelig godt at kunne sige, at vi har brugt det i den og

MASTERAFHANDLING OM KUGLEDYNE

”Interventionsundersøgelse af effekt ved brug af kugledyne hos 2-12-årige børn med sanseintegrationsproblemer” – en kvantitativ interventionsundersøgelse opgjort på baggrund af forælderreportering. Masterprojektet er lavet ved Syddansk Universitet i Odense af ergoterapeut Birgitte Søb Jensen og fysioterapeut Pernille Worm Pasquali. Undersøgelsen er foretaget i en tremåneders periode blandt 37 børn, der fra 2001-2006 har været henvist til børneambulatoriet på Storstrømmens Sygehus Nykøbing Falster.

Hvad har kugledynen bedst effekt på?

- Der er bedst effekt af kugledynen på søvnproblemer (64 procent)
- For omkring 40 procent af børnene har kugledynen effekt på humør og overreagerende sansesystem
- For omkring en tredjedel af børnene har den effekt på koncentration og motorisk uro
- Kun en femtedel har effekt på opmærksomhedsproblemer

Hvem har den bedst effekt på?

- Cirka halvdelen af børn med senfølger af præmaturitet har effekt af kugledynen
- Cirka 40 procent af børn med cerebral parese og psykiatriske diagnoser har effekt
- Omkring 30 procent af børn med aktivitetsforstyrrelser og psykomotorisk retardering har effekt af kugledynen

Se det fulde masterprojekt på www.etf.dk/fagdatabase



den situation, og der virker det. Men det er det tætteste, vi typisk kommer på evidens, og det er lige præcis ikke evidens, slår hun fast.

KUGLEDYNNEN TESTET PÅ 37 SI-BØRN

De to terapeuter har undersøgt kugledynens effekt ved en såkaldt kvantitativ interventionsundersøgelse baseret på forældrerapportering blandt 2-12-årige børn med sanseintegrationsproblemer. Indrapporteringerne er indsamlet gennem fem år fra 2001-2006 i forbindelse med et kugledyneprojekt blandt 37 børn udvalgt efter nøje definerede inklusionskriterier, som var henvist til børneambulatoriet på Storstrømmens Sygehus Nykøbing Falster. Børnene blev tildelt en kugledyne i tre måneder, og forældrene blev bedt om en gang om måneden at besvare 22 spørgsmål om dynens effekt på seks veldefinerede typer af sanseintegrationsproblemer.

De 37 børn i undersøgelsen havde varierende grader af funktionsnedsættelser på grund af aktivitetsforstyrrelser, cerebral parese, psykiatri, psykomotorisk retardering, senfølger af præmaturitet og blandede diagnoser.

Formålet med at udlevere kugledynen var at højne børnenes funktionsevne og endvidere fremme barnets samt familiens livskvalitet. Derfor rettede undersøgelsen sig blandt andet imod at måle, om der skete en forbedring af søvnproblemer, koncentrationsproblemer, motorisk uro, opmærksomhedsproblemer, humør samt overreagerende sansesystemer.

23 af børnene gennemførte brugen af kugledynen i alle tre måneder, mens 14 kun gennemførte perioden delvist.

VIRKER BEDST PÅ SØVNPROBLEMER

36 af de 37 børn havde effekt i varierende grad af at bruge kugledyne. Samlet set er der bedst effekt på søvnproblemer, hvor 64 procent eller to tredjedele af børnene mærkede en positiv effekt i forhold til indsovningsproblemer, at vågne i lø-

bet af natten, at sove for meget eller for lidt eller i forhold til at være udhvilede om morgenen.

For omkring 40 procent, eller to ud af fem børn, har brug af kugledynen effekt på humør og overreagerende sansesystem. For omkring en tredjedel af børnene har den effekt på koncentration og motorisk uro, mens den for en femtedel har effekt på opmærksomhedsproblemer. Hvis man ser på, hvilke diagnoser kugledynen virker bedst på, har cirka halvdelen af børnene i undersøgelsen med senfølger af præmaturitet effekt af kugledynen. For hos børn med cerebral parese og psykiatriske diagnoser har den effekt på cirka 40 procent, mens omkring 30 procent af børn med aktivitetsforstyrrelser og psykomotorisk retardering har effekt af kugledynen.

FØRSTE VIDENSKABELIGE SKRIDT

De to terapeuter påpeger dog, at det statistiske materiale, for eksempel børnene med præmature senfølger, er så lille i undersøgelsen, at tallene skal tages med et stort gran salt. Dermed kan man også stille spørgsmålstegn ved masterafhandlingens videnskabelige vægt, og det erkender begge terapeuter. Alligevel er dens resultater vigtige.

– Vores resultater er en pejling, der viser nogle tendenser og dermed kan give anvisninger til, hvad der burde undersøges nærmere, for eksempel ved en landsdækkende undersøgelse, eller hvorfor 13 af børnene stoppede med at bruge kugledynen før tid. Men som vores vejleder siger: Det er den første forskning på området, så det er bedre end ingenting, siger Pernille Worm Pasquali.

Hun påpeger også, at undersøgelsen er 100 procent uvildig, fordi den er foretaget på eget initiativ og uden økonomisk støtte eller indblanding af kugledyneproducenten Protac eller andre. Firmaet har kun udlånt dem tre kugledyner i forbindelse med masterprojektet, hvor SDU-professor i epidemiologi, Tina Kold Jensen, har været hovedvejleder. ● ● ●